

heimastýrislóg, stjórnarskipanarlóg og önnur stórmál. Men hesir flokkar mistóku seg, tí tað stóð skjótt heilt greitt, at henda grein 13 verður nýtt í sjálfvirk teimum allar minst týðandi málum.

Henda greinin er tí eisini vorðin til, at menn nú bert tala um, hvat, ið ikki má henda, hvar tað ikki skulu finnast loysnir, istaðin fyri hvat, ið henda skal, hvør politikkur skal skipast, og hvørji mál skulu loysast.

Øvugt av hesum hevur tað altið verið so í teimum samgongum, sum Javnaðarflokkurin hevur luttikið í, at tað annaðhvørt skrivað ella munnliga avtalað hevur verið galdandi, at komu mál av principiellum týðningi fyri ein samgonguflokk fram í tinginum, og mál, sum ein kundi taka undir við, hóast allir samgonguflokkarnir ikki kundu taka undir við teimum, so tilskilaði ein sær rætt til at atkvøða fyri sliktum principmálum. Tí stóð tað tjóðveldisflokkinum opið í undanfarna samgongu at greiða atkvøðu fyri jvörtøkumálum, hóast slíkar ikki vóru avtalaðar í samgonguni, tí stóð tað javnaðarflokkinum opið í øllum teimum samgongum hann hevur luttikið í, at atkvøða fyri sosialistiskum uppskotum, hóast full semja ikki kundi fáast um hesi uppskot í samgonguni, so sum uppskotini um landsbanka, almenna luttøku í vinnulivinum osfr.

Taparar

— Hava sjálfstýrisflokkurin og fólkaflokkurin við at góðtaka hesa grein 13 lagt seg í haft sambandsflokksins?

— Tað er helst mest sambandsflokkurin, sum hevur nýtt grein 13 til at blokera ávis mál, og ein nýðist nokk at viðganga, at fólkaflokkurin og sjálfstýrisflokkurin eru tapararnir í hesum spælinum, soleiðis, at mál, teir kundu havt fingið loyst ikki finna loysn, eitt nú málið um uttanlandssiglingina, málið um helikoptaraflygvingina, málið um landbúnaðarskulan og málið um skilabøtur til fiskivinnuna.

Grein 13 hevur eisini gjørt um seg í kreppulanspolitikki, í málum um samferðsluúbygging t.d. Skopunar havn, Trøllanes osfr.

Einki hevur hildið

— Henda landsstýrissamgongan segði fyri tveimum árum síðani, at uttanlandalanini skuldu minkast, figgarlógin skerjast, almennar starvssetanir minkast, og almenna brúkið skuldi eisini mink-

ast. Hevur hetta eydnast teimum eftir timum tykki?

— Fyri at taka afturlaftur viðvikjandi búskaparpolitikkinum, so segði henda samgonga seg færa fyri, at fáa búskaparviðurskiptini «aftur í rætt lag», sum teir tóku til. Utanlanda skuldin skuldi minkast heilt skjótt, figgarlógin skuldi skerjast, almennar starvssetanir skuldu minka, almenna brúkið skuldi minkast, og iløgumøguleikarnir skuldu vakast við tilskotum samstundis sum avskrivningarmøguleikarnir vóru minkaðir, men einki av hesum hevur sýnt seg at haldast.

Uttanlandalanini, sum undanfarna samgonga nýtti til ilögur, ilögur, sum eru grundarlagið undir tí vekstri í útflutningsvirði, sum vit hava sæð í dag, verða nú nýtt bert luttvist til ilögur, men fyri ein heilt stóran part til vanliga almenna nýtslu.

Figgarlógirnar eru sum áður nevnt ongantið vaksnar so skjótt sum nú, men ilögurparturin, tað, sum tryggja skal arbeiðsplass, tryggja skal økt virkseimi, tryggja skal øktan útflutning, tað er vorðið ein nógv minni partur av figgarlógini, enn tað var frammanundan, soleiðis at nógv tann stóri parturin fer til vanligt alment konsum.

Fiskiveiðusáttmálar

— Løgmaður segði í nýggjársrøðu síni, at fiskiveiðusáttmálarnir, sum hetta landsstýrið hevur gjørt, samanlagt eru okkurt í mun til tað, sum var galdandi frammanundan. So her hevur ikki gingið afturá sambært røðu lógmans!

— Fiskiveiðusáttmálarnir skuldu teir fáa so nógvar ferðir betri enn frammanundan var galdandi, men vit hava her sæð eina stóru afturgongd og kunnu konstatera, at lögmaður bart út sigur ósatt, tá hann sigur fyri fólk, at fiskiveiðurmøguleikarnir samantlagt hjá færingum eru okkurt í mun til, hvat galdandi var. Tað er snøgt sagt ósatt, men eisini hetta verður viðgjørt í einum serligum práti.

Hetta er ikki sagt fyri at nýta fiskimøguleikan sum kast. Tað er eyðsæð, at tað eru torfør viðurskipti at hava við at gera, og ein kunni væl heldur ikki ventað annað, enn at tann spakuliga afturgongd í móguleikum í at veiða uttanfyri hvalda okið, hon fór at halda fram, serliga so hvørt áhugin hjá øðrum fyri at veiða í færoyiskum sjógvum minkar, so tað er ein náttúrlig gongd. Tað, sum ein kann finnast at, er, at serliga lögmaður bæði í figgarviðurskipt-

um, búskaparpolitiskum viðurskiptum og í sáttmála viðurskiptum við uttanland veiðisigling og sigur fólk annað enn tað, sum er galdandi.

Sparing!

— Hetta landsstýrið hevur tosað nógv um sparing og metir tað seg eisini at hava spart bæði við øðrvísi viðbyggingini av havnini í Skopun og við at steðga bergholssgerðini til m.a. Trøllanesar. Heldur tú talan er um sparing í hesum baðum førum?

— Hetta at siga øðrvísi frá enn veruleikin er, sýnir seg eisini á øðrum okjum, har i lögmaður eitt nú í nýggjársrøðu síni greiddi okkum frá, at Skopunar havn var fingin kyrr fyri ein brotspart av tí, sum tað hevði kostað at útbyggt hana, soleiðis sum undanfarna samgonga hevði samtykt. Fyri tað fyrsta kann lögmaður ikki verða kunnugur við viðurskiptini har, tá hart leikar á og skipini eru við at farast inni í havnini, sjálvt um portrið er drigið fyri. Og so er tað dult, at útbyggingin longu higartil hevur kostað 23–24 mill. kr., og um bert ein partur verður gjørdur aftrat av tí, sum undanfarna samgonga hevði gjørt projekt um, so verður tann endaligi kostnaðurin at liggja um einar 70 mill. kr., istaðin fyri tær 52 talað var um fyri tveimum árum síðani, um projektid ikki varð steðgað av hesi samgonguni.

At tað er framd nokur sparing við at steðga tunnillsgerðini til Trøllanesar er eisini bart út ósatt. Henda steðging hevur seinakað allari tunnillsgerð í tvey-trý kanska fyra ár, og harvið økt kostnaðin fyri hvørt einstakt berghol við eini 30–40 kanska 50%. So her er eingin sparing framd, tvørturimóti.

Uttanlandssigling-helikoptaraflygving

— Hvussu við teimum nógv umrøddu málum um uttanlandssigling og helikoptaraflygving?

— Ímeðan hetta gongur sína skeivu gongd liggja onnur livsneyðug mál á láni so sum málið um uttanlandssigling, har okkum nú fleiri ferðir hevur staðið í boði at finna eina loysn, og har tað verður meira og meira neyðugt hjá fólkaflokkinum og sjálfstýrisflokkinum at markera, at teir ikki kunnu góðtaka henda blokeringspolitikkinn, serliga nú tekingin av partapeningi úti um í landinum hevur sýnt eina velduga undirtøku fyri tankanum um útbygging av uttanlandssiglingini. Kortini verður eingin steða tikið

til hetta mál. Tað tykist sum politikkurin er at draga málið út í tað óendaliga, í fyrstu atløgu til tað er ov seint at framlegja leigusáttmálan við Teistanum, har missa vit einar 25 mill. kr. í nettoinntøku í tvey ár, og í aðru atløgu til ov seint er byrja við nýggjum skipi í summar.

Málið um helikoptaraflygving til útbyggingarnar kundi fingið eina loysn í trað við tað, sum javnaðarflokkurin í samband við figgarlógarviðgerðina í fjor og í figgarnevndini visti á, nevniliga við at útvega ein minni helikoptara til tann tørv, sum útbyggingarnar hava. Tað tykist ikki finnast loysn, eina loysn, sum bæði fólkaflokkurin og sjálfstýrisflokkurin kundu tikið undir við, men sum ikki er eftir sambandshevið, kann helst ikki loysast.

Og málið um útbygging av svartkræftaviðgerð uppá landi eins væl og á sjónum, tað hevur nærmast gingið í tómgongd nú í tvey ár, tí tað ikki er seint um loysn, sum lögmaður kundi húsast sær, sum hevur fingið meiriluta.

Her kundu vit istaðin nógv skjótari havt fram eina útbygging, soleiðis sum javnaðarflokkurin alla tíðina hevur mælt til og harvið kanska havt eini fimm til seks skip av ymsum slag til at stoytt henda móguleikan í tí ein kann kalla næstu «fasu» aftaná kannanngarnar, sum undanfarna samgonga framdi, áðrenn ta endaliga fasuna, sum helst skal fevna um uppáttur fleiri skip og munandi stórra negdir av fiski til viðgerðar í Færoyum.

So samanumtikið haldi eg ikki — nú tvey ár eru runnin av hesum skeiði, at status er serliga lystiligt at sjá.

Tigandi

— Hvi hava javnaðarflokkurin og tú sjálvur verið so tigandi hesi tvey árin vit hava havt borgarligt styri?

— Tað hevur verið spurt, hvi vit so litið hava gjørt vart við hetta og er orsök hon, at vit mettu, at tað var lættari hjá fólkum sjálvum at gera sær eina meining um hetta, tá tey kundu fylgjurnar uppá sin egna kropp, enn at vit jukaðu um hetta tíðliga og seint í bløðum og røðum, soleiðis sum eitt nú sambandsflokkurin gjørdi undir undanfarna samgongu. Spádómar sum sjálfandi ongantið gingu út, men sum kortini fingi ein part av fólkum til at góðtaka at so var sum P. E. greiddi frá.

Sannleikin er, at okkara samfelag var sera sterkt og væl konsoliderað fyri tveimum árum síðani og

tá ikki hevði verri búskaparlig viðurskipti at dragast við enn, at vit saktans arbeiddu okkum burtur úr teimum lantøkum, vit høvdu fram.

— Her er versnað munandi nú. Kortini havi eg altið met hetta samfelagi so mikið sterkt, at sjálvt eitt fyra ára borgarligt landsstýri verða vit nokk eisini fyr fyri at bota avleiðingarnar av.

Krógvað linja

— Tú hevur vist á, at tað er so litil samsvar millum orð og gerðir hjá hesum landsstýri, men tá als eingin miðvís linja er ferd í Tinganesi hesi tvey árin?

— Ein kann siga, at í tí tørvandi politikki, sum hevur verið, ein sum hevur kent undir hesi samgongu, hevur kortini ein nokk so væl krógvað linja verið at hóma. Onkur heldur óbevisst, men persónliga meti eg heldur heilt bevisst, og er hon tann, at samfagsresursirnar í nógv stórru mun skulu liggja hjá nókrum fáum monnum ella feløgum, sum skula fyriskipa utviklingin okkara vegna istaðin fyri at tann breiða fjöldin hevur atgongd til at hava fyriminir av at nýta samfagsresursirnar skilgott. Tað, sum var galdandi, serliga frá 1959 og framfyrir, undir øllum javnaðarstýrinum, at evni og ágrýtni skuldi eiga móguleika uttan mun til, um peningur ella kapitalur var aftanfyrir hesi evni og hetta ágrýtni, soleiðis, at hvør maður átti móguleika fyri eitt nú at vera við til at útvega sær skip og arbeiðsplass, tað skal nú eitt munandi minni tal av okkara borgarum hava framhjárætt til. Úrslitið av hesum kemur at vera og er partvist longu vorðið ein sentralisering ella konsentrering av kapitali og móguleikum á nógv fá plass, meðan tann sokallaði bygdameningarpolitikkurin fær verri og verri sømdir. Eisini hetta við hesi krógvaðu linju í ilögum — hesum vina- og kenningapolitikki, mugu vit viðgera meira nágreiniliga í komandi bløðum.

— Hvi hevur verið tosað um kelduskattaskipanina. Hevur tú eina viðmerking til hetta kjak?

— Ja, at enda í hesi generelli umrøðu vil eg vísa á eitt serligt vandamál, sum nú ehvur tikið seg upp, nevniliga tann máttin, sum samgongan ætlar at gjøgnumføra ta kelduskattaskipan, sum allir skattgjaldararnir og allir politiskir flokkar ynskja, nevniliga við at lata hetta umsita av

einum «Big Brother», sum peningastovrnarnir eru áttar av, og sum í nógv ov stóran mun kemur at hava øll vanlig viðurskipt borgaranna um hendi, enn gott er. Tað er avgjørt neyðugt í hesum máli at berjast harðliga imóti soleiðis at loysnir, sum kunnu tryggja hinum einstaka frælsi, tryggja demokratium, verða valdar, istaðin fyri loysnir, sum bert viðkomu sjálvari skattgjalddingini og innkrevjingini og sum leiva móguleikar at fremja samanblanding av øllum privatum og almennum áhugamálum, samanblanding av øllum upplýsingum um vanligu viðurskipt borgaranna og misnýtslu av hesum upplýsingum.

Alt hetta, sum sagt er her frammanundan kann tykjast nakað dapurskygt, og ivalyst vilja móttøðumenn okkara kenda sær at vísa á, hvussu formermaður og súrir fyrrverandi lögmaður úttalar seg í lotuni, men hetta skal vera teimum loyvt.

Tað, sum eg eri stórliga ivasamur um og betonkiligur við, er, at teir færoyysku samfagsmøguleikarnir, vinnumøguleikarnir, útbyggingarmøguleikarnir, liggja í hondunum á monnum, ið hava sýnt, at teir ikki hava hegni til ella megna at umsitja slíkan utvikling, eg havi altið sagt, at eg meti at hetta samfelag eiga ríkar móguleikar, og ta meting havi eg ikki broytt. Útlitin fyri færoyska virkseminum framfyrir er í lotuni eins gott og tað hevur verið, men treytin fyri at vit veruliga skulu hava móguleika fyri at troysta hesar móguleikar er, at teir verða umsittrá á ein slíkan hátt, at teir fyri tað fyrsta verða útloystir, fyri tað næsta koma samfelagnum sum so og øllum ilögum landsins til góðar. Fyri at siga tað við einum fremmandum orðið:

«Potentiell» hava vit framvegis, tað resursmessa potentiellið. Vit hava arbeiðsmegina, sum við skili og hegni kann geva okkum hesar nýggju móguleikar, og okkur stendur eisini í boði at velja ein politikk, sum kann fyriskipa hesum skilgott framyvir. So hóast tvey ára vanstyri og við vandanum fyri vanstyri í enn tvey ár, so havi eg ógvuliga sterkar vonir fyri framtíðini hjá hesum samfelag kortini. Men givið er, at gongur utviklingurin framhaldandi í enn tvey ár sína skeivu gongd, verður upptakið munandi stórra. Tá verður ikki ein vekstur í uttanlandsskuld uppá 10% frá 800 til 1600 mill. men munandi stórra.